

ки одним з основоположних принципів ЄС є можливість для будь-якої європейської країни, що розділяє європейські цінності, стати частиною Європейського Союзу, ігнорування такої можливості для України є ілюстрацією недовіри європейських цінностей та їх глибокої кризи.

Війна Росії проти України стала серйозним екзистенційним викликом не лише для українського народу та державності, але й для Європейського Союзу як оплоту європейських цінностей. Роз'єднана та значною мірою вповільнена реакція ЄС на трагедію України демонструє кризу єдності та верховенство економічних інтересів над ціннісними. Гостра дискусія щодо нового розширення ЄС, а саме долучення України до ЄС за спрощеною процедурою, засвідчила неможливість європейських цінностей як ідеологічного орієнтира для розширення організації та відданість держав-членів насамперед національним інтересам. Подальша динаміка дій та еволюція реакції ЄС на війну Росії проти України стане значною мірою вирішальною для майбутнього Європейського Союзу як політично інтегрованого проекту.

Джерела та література

1. DW. EU leaders in Versailles united on Ukraine, but won't offer fast-track membership. *DW.com*. 11.03.2022. URL: <https://cutt.ly/iGf4I3N>
2. Eaton C. How much oil does the U.S. import from Russia and why did Biden ban it? *WSJ*. URL: <https://cutt.ly/uGf48Hw>
3. European Commission. The EU values. *European Commission*. URL: <https://ec.europa.eu/component-library/eu/about/eu-values/>
4. European Council. EU restrictive measures against Russia over Ukraine (since 2014). *European Council*. URL: <https://cutt.ly/BGf465t>
5. Gerster L. Der ungewöhnlichste Botschafter aller Zeiten. *F.A.Z.* URL: <https://cutt.ly/OGf7egh>
6. The Economic Times. EU faces defining moment over Russian war in Ukraine but won't let Kyiv in. *The Economic Times*. URL: <https://cutt.ly/lGf7tlu>
7. Vaski T. PM Orbán: Hungary willing to pay for russian gas shipments in Rubles. *Hungary Today*. URL: <https://cutt.ly/sGf7uJC>
8. Walker M. Russia's war on Ukraine transforms Europe, but hard decisions lie ahead. *WSJ*. URL: <https://cutt.ly/nGf7o0e>

Шпак Олександр

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ НЕЙТРАЛІТЕТУ В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ У 2022 Р.

Анотація. Проблема дослідження актуалізується початком війни в Україні 24 лютого, коли росія повноцінно вторглася на суверенну територію нашої держави. Це змусило європейські країни переглядати власну безпекову політику, щоб захиститися від можливої агресії рф. Метою цієї статті є виявлення ефективності, дієвості та перспектив трансформації європейської моделі нейтралітету в умовах війни рф проти України. Зроблено висновок, що нейтральні країни Європи у сучасній безпековій ситуації або відмовляються, або переглядають політику нейтралітету.

Ключові слова: нейтралітет, безпекове середовище, війна, Європа.

Abstract. *The war that began on February 24, 2022 with a vicious russian attack on Ukraine destroyed the world order after 1945. The security environment in Europe is extremely tense. Due to the barbaric actions of the russian federation and Hitler's rhetoric of its power, European countries are forced to strengthen and strengthen their military potential. Among these states were countries pursuing a policy of neutrality. The war in Ukraine is radically changing the European model of neutrality. Ukraine may not be the last in this regard, as during the war there are discussions about the possible adoption of a policy of neutrality.*

Keywords: *neutrality, security environment, war, Europe.*

Війна, що розпочалася 24 лютого 2022 р. з підлого нападу росії на Україну, остаточно зруйнувала світовий порядок, актуалізуючи ще більше дискусії про його наявність або відсутність після 1991 р. Безпекове середовище в Європі вкрай напружене, а наявні механізми співпраці не дають швидких відповідей на надскладні питання. Через варварські дії РФ та гітлерівську риторику її влади європейські країни змушені укріплювати та посилювати свій воєнний потенціал. Серед цих держав опинилися й країни, що проводять політику нейтралітету. Війна в Україні докорінно змінює європейську модель нейтралітету. Не останньою в цьому плані може виявитись Україна, адже в ході війни точаться дискусії щодо можливого прийняття нею політики нейтралітету.

Нейтралітет європейських країн є однією з найбільш актуальних тем наукової дискусії. Дослідники здебільшого приділяють увагу питанню можливого вступу до НАТО Швеції та Фінляндії (Anne-Françoise Hivert, Luke McGee) та українського нейтралітету (Сергій Сидоренко, Ганна Шелест, Christoph Hasselbach). Недостатньо дослідженими є питання трансформації нейтралітету таких країн, як Ірландія, Швейцарія та Австрія, окрім санкційної політики надання допомоги Україні, що виходить за рамки політики нейтралітету.

Мета цього повідомлення – виявити, наскільки дієвою є європейська модель нейтралітету в умовах повномасштабної військової агресії росії проти України та якими є перспективи її трансформації.

Усі без винятку нейтральні країни Європи в умовах жорсткої війни, що відбувається в Україні, почали дискутувати про доцільність такої політики в нових реаліях. Розглянемо ситуацію в нейтральних країнах детальніше.

Вперше за десятиліття Ірландію охоплюють дебати щодо довготривалого – і дуже цінного – військового нейтралітету країни, оскільки її уряд намагається пройти межу між допомогою Україні та збереженням її нейтрального статусу. Тишех (прем'єр-міністр Ірландії) Майкл Мартін неодноразово зазначав, що Ірландія не є політично або морально нейтральною, коли йдеться про вторгнення Росії, яке ірландський уряд найрішучіше засудив. «В Ірландії будуть дебати, – визнав він, – ... але зараз у нас немає на це часу. Не можна в умовах кризи змінити давню політику за одну ніч» [8].

Дублін – не єдина національна столиця, яка веде національну розмову про безпеку та нейтралітет; навіть військово-нейтральні країни ЄС приєдналися до решти блоку, накладаючи на Росію економічні санкції, які Володимир Путін засудив як «схожі на оголошення війни» [7]. Зокрема у березні 2022 р., невдовзі після вторгнення Росії, Данія, яка є членом НАТО, оголосила, що 1 червня проведе референдум щодо відмови від оборонної політики ЄС, яку вона обговорю-

вала після Маастрихтського договору. «Історичні часи вимагають історичних рішень», – сказала прем'єр-міністр Данії Метте Фредеріксен. Голосування «за» дасть змогу країні брати участь у місіях ЄС СПБО [2].

Австрія також стикається з питаннями щодо офіційного нейтралітету, який вона відстоювала після Другої світової війни, позиція, яка допомогла їй залучити такі інституції, як Організація Об'єднаних Націй та Міжнародне агентство з атомної енергії. Канцлер Австрії Карл Нехаммер заявив, що не планує змінювати політику нейтралітету Австрії. «Нейтралітет Австрії добре служив їй у минулому і продовжує служити. Це не обговорюється» [4].

Однак, як і Ірландія, Австрія не є членом НАТО, але бере участь в оборонних зусиллях ЄС. Таннер зазначила, що країна «активно сприятиме подальшому розвитку спільної політики ЄС щодо оборони та безпеки», щоб відповісти на виклики безпеки блоку. Наприклад, Відень заявив, що планує брати участь у плані ЄС щодо створення потенціалу швидкого розгортання до 5 000 військово-службовців, згідно з пропозицією «Стратегічний компас», узгодженою міністрами цього тижня [5].

Варто наголосити, що дебати найбільш актуальні в північних районах ЄС. На знак зміни безпекової ситуації міністри Швеції та Фінляндії, які мають 1300-кілометровий кордон з Росією, взяли участь у позачерговому міністерському засіданні НАТО в Брюсселі на початку цього місяця, незважаючи на те, що вони не є членами альянсу [3].

«Фінляндія рано чи пізно стане членом НАТО... Я абсолютно впевнений у цьому», – сказав Александер Стабб, колишній прем'єр-міністр Фінляндії, який виступав за приєднання до альянсу. «Потяг пішов зі станції 24 лютого, коли Путін напав на Україну» [1]. Стабб вказав на недавнє опитування, яке показало, що 62 % населення підтримують членство в НАТО, а 16 % – проти [9].

Згідно з опитуванням, у Швеції підтримка вступу до НАТО вперше цього місяця випередила опозицію до альянсу. Лівоцентристський прем'єр-міністр Швеції Магдалена Андерссон відмовилася від приєднання до альянсу, але комісар ЄС Ілва Йоханссон заявила, що у разі, якщо Швеція вирішить приєднатися, це буде в партнерстві з Фінляндією [5].

Ще однією країною, яка сьогодні веде розмову про нейтралітет, є Україна. Москва заявила, що вважає бажання країни вступити в НАТО є загрозою безпеці. Наводячи як приклад Австрію, вона припустила, що мир може бути встановлений, якщо Україна погодиться, серед іншого, проголосити «нейтралітет» [6].

Що саме це означатиме на практиці, залишається незрозумілим. Членство в НАТО майже неможливе, але чи доведеться Україні відмовитися від свого прагнення приєднатися до ЄС, договори якого містять пункт про взаємну оборону? Україна наполягала, що потрібно отримати гарантії безпеки, якщо підпише таку угоду. Проте це несумісно з вимогами про «демілітаризацію», адже справжній нейтралітет може бути лише в тому разі, якщо країна має здатність постояти за себе.

Отже, нейтральні країни Європи у сучасній безпековій ситуації або відмовляються, або переглядають цю політику. Європейська модель нейтралітету активно трансформується, але не виключено, що у разі затяжного продовження

російської агресії та її розширення на інші країни може зникнути таке поняття, як європейський нейтралітет. Також зараз чимало дискусій навколо можливого українського нейтралітету, але та модель, яку пропонує російська федерація, не є життєздатною, бо в такому разі Україна буде позбавлена можливості захистити себе.

Джерела та література

1. Alexander Stubb's official Twitter page. URL: <https://twitter.com/alexstubb/status/1504124871193858056>
2. Denmark to hold referendum on scrapping EU defence opt-out. *The Guardian*. 06.03.2022. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/06/denmark-to-hold-referendum-eu-defence-opt-out>
3. Extraordinary meeting of NATO Ministers of Foreign Affairs with Finland, Sweden and the EU. NATO HQ. 04.03.2022. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/events_192600.htm
4. Kurmayer N. J. Austria to 'stay neutral', says chancellor. Euractiv. 08.03.2022. URL: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/austria-to-stay-neutral-says-chancellor/
5. Lynch S., Barigazzi J. The end of neutrality. *Politico*. 24.03.2022. URL: <https://cutt.ly/GGg56Hy>
6. Moscow and Kyiv see signs of compromise on Ukraine's security status. *Reuters*. 16.03.2022. URL: <https://www.reuters.com/world/kremlin-says-demilitarised-ukraine-like-austria-is-possible-compromise-2022-03-16/>
7. Russian Forces Pound Civilians, as Putin Likens Sanctions to a 'Declaration of War'. The New York Times. 05.03.2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/03/05/world/europe/ukraine-russia-putin.html>
8. There will be a debate in Ireland on military neutrality, says Taoiseach. *The Journal*. 13.03.2022. URL: <https://www.thejournal.ie/ireland-neutrality-taoiseach-russia-ukraine-5709842-Mar2022/>
9. Ukraine War: Finland to decide on Nato membership in weeks says PM Marin. *BBC*. 13.04.2022. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61093302>

Бондар Дар'я

Донецький національний університет імені Василя Стуса

СУЧАСНА ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ ЩОДО УКРАЇНИ

Анотація. Військова агресія Росії щодо України зумовила Німеччину змінити курс її зовнішньої політики. Зараз очевидні певні прорахунки в політиці, яких допустився Берлін, які позначаються на безпеці не лише України. Сьогоднішні зрушення одні з найбільших з повоєнних часів, раніше така позиція була б неприйнятною для більшості німців із кількох обставин.

Ключові слова: українсько-німецькі відносини, зовнішня політика, військове вторгнення, енергетична залежність.

Summary. Russia's military aggression against Ukraine has forced Germany to change its foreign policy. Now certain mistakes in Berlin's policy are obvious, which affect the security not only of Ukraine. Today's changes are one of the greatest since the postwar period, previously such a position would have been unacceptable to most Germans for several reasons.

Keywords: Ukrainian-German relations, foreign policy, military invasion, energy dependence.

Українсько-німецькі відносини протягом становлення характеризувалися певною динамікою, на яку впливали і розвиток міжнародної взаємодії, і внутрішні